

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΥΠΕΡ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΤΩΝ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I. Το ιστορικό πλαίσιο του λόγου

1. Ποιες επιπτώσεις είχε η μάχη των Λεύκτρων (371 π.Χ.) στην ισχύ:
α) της Σπάρτης και β) της Θήβας; Να απαντήσετε συνοπτικά.
2. Ποια ήταν η πορεία της Σπαρτιατικής ηγεμονίας μετά την εκδίωξη της σπαρτιατικής φρουράς από την Καδμεία της Θήβας (379 π.Χ.);
3. Ποιο γεγονός αποτέλεσε την αφετηρία της επανίδρυσης της Δεύτερης Αθηναϊκής Συμμαχίας;
4. Ποιες συνέπειες είχε η ανεπιτυχής απόπειρα του Σπαρτιάτη Σφοδρία να καταλάβει τον Πειραιά;
5. Με ποιες συγκεκριμένες πολιτικές ενέργειες προσπαθούν οι Θηβαίοι να εκμεταλλευτούν την εξασθένιση της δύναμης της Σπάρτης μετά την ήττα της τελευταίας στη μάχη των Λεύκτρων (371 π.Χ.);
6. Τι είναι ο λεγόμενος «σκυταλισμός» και για ποιους λόγους συνέβη στο Άργος;
7. Ποιες συνέπειες είχε για τη Μεσσήνη η εξασθένιση της Σπαρτιατικής δύναμης μετά τη μάχη στα Λεύκτρα;
8. Πώς ιδρύθηκε η Αρκαδική Συμπολιτεία και η Μεγαλόπολη και γιατί;
9. Με ποιες ενέργειες αντέδρασε η Αθήνα στην αύξηση της δύναμης της Θήβας μετά τη μάχη στα Λεύκτρα;
10. Με ποιες ενέργειες προσπαθεί ο βασιλιάς της Σπάρτης Αρχίδαμος να ανατρέψει το δυσμενές για την πόλη του κλίμα που δημιουργήσε η άνοδος της θηβαϊκής δύναμης;
11. α) Ποια σημασία έχει για τη Σπάρτη η αποκατάσταση της πριν από τη μάχη των Λεύκτρων πολιτικής κατάστασης (status quo ante) των ελληνικών πόλεων;
β) Ποιες συγκεκριμένες προτάσεις διατυπώνει προς τους Αθηναίους ο βασιλιάς της Σπάρτης Αρχίδαμος επικαλούμενος την αρχή αυτή και ποιος είναι ο πραγματικός σκοπός των προτάσεων του;

12. α) Ποια σημασία είχε για τους Μεσσηνίους και για τους Αρκάδες το σχέδιο του βασιλιά της Σπάρτης Αρχίδαμου για ανασυγκρότηση της Πελοποννησιακής Ομοσπονδίας;
β) Πώς αντέδρασαν στο σχέδιο αυτό οι Μεσσήνιοι;
13. Ποιες απόψεις είχαν διατυπωθεί από τους Αθηναίους ρήτορες στο θέμα της βοήθειας προς τους Μεγαλοπολίτες πριν από την αγόρευση του Δημοσθένη;
14. Ποιες ήταν οι απόψεις που εξέφρασε ο Δημοσθένης στην Εκκλησία του Δήμου στο θέμα της βοήθειας προς τους Μεγαλοπολίτες;
15. Ποια σημασία αποδίδει ο Δημοσθένης σε ό,τι ονομάζουμε σήμερα «αρχή της ισορροπίας των δυνάμεων» στο λόγο του *Υπέρ Μεγαλοπολιτών* και ποιες συγκεκριμένες προτάσεις διατυπώνει σχετικά;
16. Ποια στάση υιοθέτησαν οι Αθηναίοι απέναντι στις προτάσεις του Δημοσθένη και γιατί;

II. Δομή του έργου

1. Ποια είναι η δομή του λόγου του Δημοσθένη *Υπέρ Μεγαλοπολιτών*;
2. Να αποδώσετε περιληπτικά το τμήμα του λόγου που ονομάζεται «πίστις».

Αθήνα, άποψη Αρχαίας Αγοράς

§§ 1-3

Ενδεικτικοί διδακτικοί στόχοι

- Να κατανοήσουν οι μαθητές ποιο θεωρεί ο Δημοσθένης καθήκον των Αθηναίων ρητόρων και ποια κριτική ασκεί στους προηγούμενους ομιλητές.
- Να αντιληφθούν τι θεωρεί ως δυσκολία ο ρήτορας καθώς και τις επιλογές που θα κάνει κατά την αγόρευσή του.
- Να παρατηρήσουν την πορεία του λόγου, τη λειτουργία της αντίθεσης και το ύφος του Δημοσθένη στο προοίμιο.

1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

1.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου (ανάπτυξης και σύντομης απάντησης)

1. Ποιοι είναι οι στόχοι του Δημοσθένη στο προοίμιο του λόγου του;
2. *ἀμφότεροι*: Σε ποιους αναφέρεται ο ρήτορας και γιατί;
3. Ποια στάση τηρεί ο Δημοσθένης απέναντι στους προηγούμενους ομιλητές; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
4. Να εντοπίσετε το σημείο του κειμένου όπου (κατά τη γνώμη σας) ο Δημοσθένης ασκεί την πιο έντονη κριτική στους προηγούμενους ρήτορες. Να αιτιολογήσετε την άποψή σας.
5. *συνεξηπατημένων (γὰρ) ὑμῶν*: Σε ποιους αναφέρεται ο Δημοσθένης και γιατί;
6. Τι θεωρεί δύσκολο ο Δημοσθένης ως ομιλητής σχετικά με τους Αθηναίους ακροατές του και γιατί;
7. Πώς εννοεί το ηθικό χρέος απέναντι στην πόλη του ο ρήτορας¹; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με σχετικά χωρία του κειμένου.
8. Ποιες λέξεις του κειμένου σημαίνουν «τα καλύτερα», «τα άριστα»² και γιατί ενδιαφέρεται να πει τα καλύτερα ή τα άριστα στο ακροατήριό του ο Δημοσθένης;

---

¹ Ο Δημοσθένης έχει επίγνωση του χρέους του απέναντι στην πόλη του και γι' αυτό συχνά ομιλεί προς τους συμπολίτες του με ιδιαίτερη παρρησία και θάρρος μέχρι σημείου καυστικότητας, αλλά ταυτόχρονα με τρόπο απλό, σαφή και διδακτικό και κατορθώνει να μην προκαλεί τις αντιδράσεις των. (Βλ. Παράρτημα, Κείμενα 3, 5).

9. *φλυαρεῖν*: Κατά τον Δημοσθένη τι θα μπορούσε να θεωρηθεί ως φλυαρία από τους ακροατές του και γιατί;
10. Να εντοπίσετε τις αντωνυμίες και τους συνδέσμους του κειμένου και να προσδιορίσετε τη λειτουργικότητά τους στο λόγο³.
11. Ποια τακτική θα ακολουθήσει στο λόγο του ο ρήτορας;
12. Από τι θα αρχίσει το κύριο μέρος της ομιλίας του ο Δημοσθένης σύμφωνα με όσα προεξαγγέλλει ο ίδιος στο προοίμιο;
13. Ο λόγος *Υπέρ Μεγαλοπολιτών* του Δημοσθένη είναι συμβουλευτικός⁴. Από ποια σημεία του προοιμίου φαίνεται αυτό; Να απαντήσετε αφού ανατρέξετε στην εισαγωγή του βιβλίου σχετικά με τη ρητορική και αφού λάβετε υπόψη και τα άλλα είδη του ρητορικού λόγου.
14. Να χαρακτηρίσετε το Δημοσθένη από τον τρόπο με τον οποίο απευθύνεται στους Αθηναίους και να αιτιολογήσετε τους χαρακτηρισμούς σας.
15. Να εντοπίσετε λέξεις ή φράσεις του κειμένου, οι οποίες είναι χαρακτηριστικές της στάσης του Δημοσθένη, και να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.
16. Στο προοίμιο προσπαθώντας ο Δημοσθένης να αποσπάσει την εύνοια των Αθηναίων, ποιους κατηγορεί και πώς παρουσιάζει τον εαυτό του και το ακροατήριό του;
17. Οι γενικότεροι στόχοι ενός προοιμίου ενός ρητορικού λόγου είναι:
  - α) η εύνοια
  - β) η προσοχή και
  - γ) η κατατόπιση των ακροατών.Να εντοπίσετε στο προοίμιο τα συγκεκριμένα σημεία που υπηρετούν τους στόχους αυτούς και να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

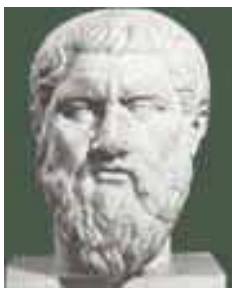
² Οι όροι «βέλτιστα»-«κράτιστα» συνδυάζονται με την ηθική αλλά και με το συμφέρον της πόλης του Δημοσθένη. Βλ. και ενότητα §§ 4-5, υποσ. 2 καθώς και Παράρτημα, Κείμενα 5 και 8).

³ Βλ. και σχόλια βιβλίου *Ρητορικά Κείμενα*, σ. 214.

⁴ Βλ. και Παράρτημα, Κείμενο 7.

1.2. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. Επιδιώκει, κατά τη γνώμη σας, ο Δημοσθένης να γίνει αρεστός στο ακροατήριό του⁵; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
2. Κατά τη γνώμη σας, ο Δημοσθένης θεωρεί αντικειμενικό το περιεχόμενο των αγορεύσεων των προηγούμενων ομιλητών; Να απαντήσετε τεκμηριώνοντας την άποψή σας με λέξεις ή φράσεις του κειμένου.
3. Σύμφωνα με τις Πλατωνικές απόψεις, στόχος της Ρητορικής είναι η πειθώ και της Διαλεκτικής και Φιλοσοφίας είναι η αλήθεια. Νομίζετε ότι ο Δημοσθένης ενδιαφέρεται αποκλειστικά και μόνο να πείσει το ακροατήριό του; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
4. Πιστεύετε ότι στη σύγχρονη εποχή θα μπορούσε να συμβεί το ίδιο γεγονός, όπως αυτό που αναφέρει ο Δημοσθένης, δηλαδή της διαφορετικής στάσης ρητόρων ή πολιτών απέναντι σε ένα θέμα που αντιμετωπίζει η πόλη ή η χώρα τους; Να διατυπώσετε την άποψή σας.

Πλάτων

---

⁵ Βλ. υποσημ. 1 και 2.

1.3. Ασκήσεις αντικειμενικού τύπου

1. Σε ποιους αναφέρονται στο κείμενο οι παρακάτω λέξεις ή φράσεις της στήλης Α; Να σημειώσετε Χ στα αντίστοιχα τετράγωνα της στήλης Β (αν πρόκειται για τους Αθηναίους ακροατές-βουλευτές), ή της στήλης Γ (αν πρόκειται για τους προηγούμενους από τον Δημοσθένη ρήτορες), ή της στήλης Δ (αν πρόκειται για τους πρέσβεις άλλων πόλεων στην Αθήνα) ή της στήλης Ε (αν πρόκειται για τον ίδιο το Δημοσθένη).

Α	Β	Γ	Δ	Ε
Λέξη-Φράση	Αθηναίοι ακροατές (βουλευτές)	Προηγούμενοι Αθηναίοι ομιλητές	Πρέσβεις άλλων πόλεων στην Αθήνα	Δημοσθένης
<i>διαβάλλουσιν ἀλλήλους</i>				
<i>τῶν ἀφιγμένων</i>				
<i>ὑπὲρ ὑμῶν</i>				
<i>τῶν μὲν ταυτί ... βουλομένων</i>				
<i>ὑμῖν βουλομένοις</i>				
<i>εἴ τις αὐτῶν</i>				
<i>φλυαρεῖν</i>				
<i>διδάσκειν</i>				

1.4. Συνδυασμός ασκήσεων αντικειμενικού τύπου και ελεύθερης ανάπτυξης

1. Α. Να σημειώσετε Χ στο αντίστοιχο τετράγωνο, αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή εσφαλμένο:

Ο Δημοσθένης απευθυνόμενος προς τους Αθηναίους στο προοίμιο του λόγου του:

	Σωστό	Λάθος
α) κολακεύει υπερβολικά το ακροατήριό του.	☐	☐
β) αναγνωρίζει τη δυσκολία του να πείσει τους Αθηναίους.	☐	☐
γ) διατυπώνει με σαφήνεια και θάρρος τη γνώμη του.	☐	☐
δ) επαινεί τους προηγούμενους ομιλητές.	☐	☐
ε) επιθυμεί να δώσει άριστες συμβουλές.	☐	☐

Β. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας σε μία σωστή πρόταση.

2. Λεξιλογικές-σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να συνδέσετε κάθε λέξη της στήλης Α με τις λέξεις της νέας ελληνικής στη στήλη Β, με τις οποίες έχει κοινό θέμα (σε σύνθεση ή μη) γράφοντας εμπρός από κάθε αριθμό της στήλης Α το ή τα αντίστοιχα γράμματα από τη στήλη Β.

A	B
1. ____ δοκῶ	α. έναρξη β. παραβολή γ. διαίρεση δ. παράδοξος ε. αδιάβλητος στ. λυκείαρχης ζ. προσβλητικός η. προαιρετικός θ. δογματικός ι. πρωταρχικός ια. εξαίρετος ιβ. δόξα
2. ____ αίροῦμαι	
3. ____ ἄρχομαι	
4. ____ διαβάλλω	

2. *ἀμαρτάνω*: Να συγκρίνετε τις σημασίες που έχει το ρήμα στη νέα ελληνική με τις αντίστοιχες σημασίες του στην αρχαία ελληνική και να διατυπώσετε τα συμπεράσματά σας.
3. *πρεσβεύω*: α) Ποιες είναι οι σημασίες της λέξης αυτής στην αρχαία ελληνική; β) Να γράψετε στη νέα ελληνική δύο ετυμολογικώς συγγενείς προς αυτήν λέξεις και τη σημασία τους και να σχηματίσετε μια πρόταση ή φράση με καθεμιά από αυτές⁶.
4. Να εντοπίσετε στο συγκεκριμένο κείμενο λέξεις που έχουν ετυμολογική συγγένεια με τις εξής: *καταξίωση, πρόσχαρος, άφηση, άφιξη, άγνωστος, άόρατος, αναμονή, προβολή, αφαίρεση, δάσκαλος, συμπάθεια, πολιτισμός, βελτιωμένος, επίγνωση*.
5. *λέγω*: α) Να συγκρίνετε (στη νέα ελληνική) τη συνήθη σημασία του ρήματος *λέγω* με τη σημασία που έχει στο «συλλέγω» (ως β' συνθετικό) και να διατυπώσετε τα συμπεράσματά σας. β) Να γράψετε από δύο παράγωγα ή ομόρριζα (απλά ή σύνθετα) ουσιαστικά ή επίθετα για καθεμιά από τις δύο παράλληλες σημασίες της λέξης και να σχηματίσετε για κάθε παράγωγο μια φράση ή πρόταση (όπου θα φαίνεται η σημασία του)⁷.
6. *ἀλλήλους*: Να σχηματίσετε τέσσερις σύνθετες λέξεις στη νέα ελληνική με πρώτο συνθετικό τη λέξη *ἀλλήλους* και να σχηματίσετε μια φράση ή πρόταση για κάθε περίπτωση στην οποία θα φαίνεται η σημασία της⁸.
7. *ἀμφοτέροι - ἑκάτεροι - οὐδέτεροι*: Να γράψετε τη σημασία καθεμιάς από τις λέξεις.
8. *γιγνώσκω*: Να σχηματίσετε τέσσερα ουσιαστικά ή επίθετα (απλά ή σύνθετα) παράγωγα ή ομόρριζα του ρήματος⁹.

⁶ *πρεσβευτής, πρέσβειρα (η), πρεσβεία (η), πρεσβεία (τα), πρεσβευτικός, πρεσβύτερος κ.ά.* (Βλ. και Λεξικό Μπαμπινιώτη 1998, σσ. 1481-1482).

⁷ I) «λέγω» (=ομιλώ): λόγος, λέξη, λογική II) «λέγω» (συλλέγω, συναθροίζω): συλλογή, σύλλογος, συλλέκτης, εκλογή.

⁸ *αλληλέγγυος, αλληλένδετος, αλληλεπίδραση, αλληλοσεβασμός, αλληλοεκτίμηση, αλληλοσπαραγμός, αλληλοσκοτωμός, αλληλοβοήθεια, αλληλοδιαδοχή, αλληλογραφία, αλληλοδιδασκτικός («-ικό σχολείο», «-ική μέθοδος»)*

⁹ *γνώση, ανάγνωση, διάγνωση, γνώμη, γνώμων, άγνοια.*

Σημείωση: Για κάθε περίπτωση δίνονται εδώ συνήθως περισσότερες λέξεις από όσες ζητούνται στις αντίστοιχες ασκήσεις και από τις οποίες ο μαθητής μπορεί να επιλέξει όσες είναι αναγκαίες.

3. Παραδείγματα εργασιών για το σπίτι

1. Να συγκρίνετε το περιεχόμενο του προοιμίου του λόγου «Ὑπὲρ Μεγαλοπολιτῶν» του Δημοσθένη με το προοίμιο του λόγου του «Ἐπιτομὴ τῆς Ῥοδίων Ἐλευθερίας», να επισημάνετε ομοιότητες και διαφορές μεταξύ τους και να διατυπώσετε τα συμπεράσματά σας.
2. Ποια στοιχεία του κειμένου αποδεικνύουν ότι οι §§ 1-3 αποτελούν το προοίμιο του λόγου;
3. Να προσδιορίσετε τη στάση της Μεγαλόπολης απέναντι στη Σπάρτη καθώς και την επίδραση που είχαν στα ελληνικά πράγματα η Αθήνα, η Σπάρτη και η Θήβα την εποχή που εκφωνείται ο λόγος «Ἐπιτομὴ τῆς Ἰστορίας τῆς Ἐλληνικῆς Γλώσσας» του Δημοσθένη. Να λάβετε υπόψη σας την εισαγωγή του βιβλίου.
4. Ἀττικιστί: Να γράψετε ένα σχετικά σύντομο κείμενο στο οποίο θα αναφέρεστε στις διαλέκτους της αρχαίας ελληνικής γλώσσας δίνοντας και μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα (Βλ. και Δημοσθένη Τομπαΐδη, *Επιτομή της Ιστορίας της Ελληνικής Γλώσσας*, Γ΄ Γυμνασίου, Αθήνα, 1989).

Σπαρτιάτισσα. Χάλκινο του 500 π.Χ.

§§ 4-5

Ενδεικτικοί διδακτικοί στόχοι

- Να διερευνήσουν οι μαθητές την άποψη του Δημοσθένη ότι συμφέρει την Αθήνα η εξασθένιση της Θήβας και της Σπάρτης.
- Να προσδιορίσουν τις συγκεκριμένες προτάσεις του Δημοσθένη προς τους Αθηναίους.
- Να εντοπίσουν και να σχολιάσουν τα σημεία του κειμένου στα οποία γίνεται αναφορά στο συμφέρον και την ασφάλεια της Αθήνας.

1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

1.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου (ανάπτυξης και σύντομης απάντησης)

1. Πόσο ισχυρή συμφέρει να είναι για την Αθήνα καθεμιά από τις πόλεις Σπάρτη και Θήβα κατά τον Δημοσθένη; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
2. Κατά τον Δημοσθένη ποια σημασία θα έχει για την Αθήνα:
  - α) ο επανοικισμός (σε πλαίσια αυτονομίας) των πόλεων Ορχομενού, Θεσπιών και Πλαταιών και
  - β) η κατάκτηση της Μεγαλόπολης από τους Λακεδαιμονίους;
3. Ποια ωφέλεια θα προκύψει για την Αθήνα (κατά τον Δημοσθένη) αν έχουν μειωμένες δυνάμεις η Θήβα και η Σπάρτη;
4. Με ποιες ενέργειες πιστεύει ο Δημοσθένης ότι μπορεί να πραγματοποιηθεί η εξασθένιση της Σπάρτης αφενός και της Θήβας αφετέρου¹⁰;
5. *συμφέρειν*¹¹ – *μὴ ἀδικεῖν*: Ποια εντύπωση σας προκαλεί η αντιπαράθεση των όρων αυτών που χρησιμοποιεί στο κείμενο ο Δημοσθένης όταν αναφέρεται στην πόλη του; Να διατυπώσετε με συντομία την άποψή σας.

---

¹⁰ Πρόκειται για τη διατήρηση ίσης περίπου ισχύος ανάμεσα στη Σπάρτη και τη Θήβα που θα μπορούσαμε με νεώτερους όρους να αποκαλέσουμε «ισορροπία δυνάμεων». (Βλ. και παράλληλα κείμενα 8 και 9).

---

¹¹ Ο Δημοσθένης σε αρκετά σημεία του λόγου του «Ἐπὶ Μεγαλοπολιτῶν» κάνει λόγο για το συμφέρον της Αθήνας, το οποίο όμως ο ρήτορας επιθυμεί να το συνδυάσει με το δίκαιο. (Βλ. §§ 1-2 παρόντος; υποσημ. 2).

6. Τι θεωρεί σπουδαιότερο ο Δημοσθένης από το ενδεχόμενο να αλλάξουν αντιπάλους οι Αθηναίοι; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
7. Ποιος είναι ο ρόλος των αντιθέσεων στις §§ 4-5;
8. Να προσδιοριστεί η λειτουργικότητα των §§ 4-5 στη δομή του λόγου «Ὑπὲρ Μεγαλοπολιτῶν».
9. Να εντοπίσετε στο κείμενο λέξεις ή φράσεις που αφορούν το συμφέρον της Αθήνας (κατά τον Δημοσθένη).
10. Να προσδιοριστεί η λειτουργικότητα των υποθετικών λόγων στο κείμενο.
11. Να χαρακτηρίσετε τον Δημοσθένη από τα επιχειρήματά του στις §§ 4-5.

1.2. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. Κατά τον Δημοσθένη, ποια από τις δύο πόλεις, η Σπάρτη ή η Θήβα, συμφέρει την Αθήνα να είναι ισχυρή και ταυτόχρονα ποια από τις δύο να είναι ανίσχυρη; Ποια επιχειρήματα προβάλλει σχετικά ο Δημοσθένης;
2. Θεωρείτε ότι ο Δημοσθένης προσπαθεί να μετριάσει την εντύπωση των λόγων του όταν μιλάει για το συμφέρον της Αθήνας; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
3. Νομίζετε ότι ο Δημοσθένης εκφράζει έμμεσα το φόβο του για το ενδεχόμενο ισχυροποίησης της Σπάρτης; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

1.3. Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και ελεύθερης ανάπτυξης

1. A. Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα της ορθής απάντησης.
Κατά τον Δημοσθένη συμφέρει τους Αθηναίους:
  - α) να έχουν αντιπάλους τους Λακεδαιμονίους αντί των Θηβαίων.
  - β) να είναι συγχρόνως ανίσχυροι και οι Λακεδαιμόνιοι και οι Θηβαίοι.
  - γ) να καταλάβουν τη Μεγαλόπολη οι Λακεδαιμόνιοι.
  - δ) να εμποδίσουν τον επανοικισμό του Ορχομενού, των Θεσπιών και των Πλαταιών.
- B. Να αιτιολογήσετε την επιλογή της ορθής απάντησης.

2. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. *ἄδεια*: Ποια η σημασία της λέξης στο κείμενο και ποια στη νέα ελληνική γλώσσα;
2. Να συμπληρώσετε τα κενά στις παρακάτω φράσεις χρησιμοποιώντας κάποιον τύπο του ρήματος «*τεκμαίρομαι*» ή κάποιο από τα παράγωγα ή ομόρριζά του.
  - Το ότι αποδεδειγμένα δεν ήξερε τίποτα για την υπόθεση αυτή, ήταν το ..... της αθωότητάς του.
  - Τα αντικειμενικά ..... προσδιορίζουν την αξία ενός ακινήτου ή ενός προϊόντος κατά το δυνατόν με τρόπο γενικά αποδεκτό από τους πολίτες.
  - Η έκφραση «το ..... εισόδημα» είναι ένας όρος της οικονομίας που χρησιμοποιείται κατά τη συμπλήρωση της ετήσιας φορολογικής δήλωσης των Ελλήνων πολιτών.
3. *ἀναιρῶ*: α) Ποιες είναι οι σημασίες της λέξης στην αρχαία ελληνική και ποιες στη νέα ελληνική; β) Να αντικαταστήσετε την πρόθεση *ανά* ως *ἀ* συνθετικό του ρήματος *ἀναιρῶ* διαδοχικά με καθεμιά από τις εξής προθέσεις (ή συνδυασμό προθέσεων) *κατά*, *ἐκ*, *ἀπό*, *διά*, *ὑπό* + *ἐκ* και με καθεμιά από τις λέξεις που προκύπτουν να σχηματίσετε στη νέα ελληνική μια φράση ή πρόταση στην οποία θα φαίνεται η σημασία της.
4. Να προσδιορίσετε από ποιο ρήμα προέρχονται (ή με ποιο είναι ομόρριζες) οι λέξεις της στήλης Α σημειώνοντας Χ στη στήλη Β ή Γ:

A	B	Γ
	αἶρω	αἰρέω-ῶ
<i>άρση</i>		
<i>αίρεση</i>		
<i>έπαρση</i>		
<i>κάθαρση</i>		
<i>καθαίρεση</i>		
<i>μετέωρος</i>		
<i>έξαρση</i>		
<i>προαιρετικός</i>		

5. *πλέων*: Να σχηματίσετε τρία ομόρριζα (απλά ή σύνθετα) της λέξης¹².
6. *ἀλλάσσω*: Να συνθέσετε το ρήμα με τις εξής προθέσεις ή συνδυασμό προθέσεων: *μετά*, *παρά* (στην ενεργητική φωνή) *συν*, *συν+διά* (στη μέση φωνή) και για κάθε περίπτωση να γράψετε στη νέα ελληνική μια φράση ή πρόταση από την οποία θα φαίνεται η σημασία του ρήματος που προκύπτει.
7. *σπουδάζω*: α) Να γράψετε τη σημασία της λέξης στην αρχαία και στη νέα ελληνική γλώσσα. β) Τι σημαίνει η λέξη «σπουδαστήριο» στη νέα ελληνική;
8. *λανθάνω*: Να γραφούν τέσσερα παράγωγα ή ομόρριζα της λέξης¹³.

3. Παραδείγματα εργασιών για το σπίτι

1. Να συντάξετε ένα κείμενο στο οποίο θα αναφέρεστε στην τύχη των πόλεων Ορχομενού, Θεσπιών και Πλαταιών μετά την Ανταλκίδειο ειρήνη στα πλαίσια του Βοιωτικού Κοινού (Ομοσπονδίας) και τι θα σήμαινε για τη Θήβα ο επανοικισμός τους.
2. Να γράψετε: α) τη σημασία που έχει για τον Δημοσθένη αυτό που ονομάζουμε σήμερα «αρχή της ισορροπίας δυνάμεων» και πώς την εννοεί στο συγκεκριμένο κείμενο και β) ποια σημασία έχει η φράση αυτή στη σημερινή εποχή.
3. Να προσδιορίσετε πώς διαμορφώνεται η πολιτική κατάσταση για τη Θήβα και πώς για τη Σπάρτη την εποχή που εκφωνεί το λόγο του «Ἐπὲρ Μεγαλοπολιτῶν» ο Δημοσθένης. Να απαντήσετε αφού βρείτε στα σχολικά βιβλία όλες τις απαραίτητες πληροφορίες.
4. Θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι ο Δημοσθένης διαθέτει πολιτικό ρεαλισμό; Από ποια σημεία του συγκεκριμένου κειμένου μπορούμε να διακρίνουμε κάτι τέτοιο; Να απαντήσετε αφού λάβετε υπόψη σας αν τα κατοπινά γεγονότα δικαίωσαν ή όχι τον Δημοσθένη¹⁴.

¹² Επιλογή λέξεων μπορεί να γίνει από τις ακόλουθες: I) *πλεονάζω*, *πλεονασμός*, *πλεονέκτημα*, *πλεονέκτης* κ.ά., II) *πλειοψηφία*, *πλειοψηφώ*, *πλειοδοτώ*, *πλειοδοσία*, *πλειονότητα* κ.ά.

¹³ Οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν από τις ακόλουθες λέξεις: *λάθος*, *λήθη*, *λαθραία*, *λήθαργος*, *λησιμοσύνη*, *αληθής*, *αλάνθαστος* κ.ά.

¹⁴ Βλ. και Παράρτημα, κείμενο 8.

§§ 6-10

Ενδεικτικοί διδακτικοί στόχοι

- Να κατανοήσουν οι μαθητές πώς σχετίζεται το θέμα της βοήθειας των Αθηναίων προς τη Μεγαλόπολη στο παρόν με τη βοήθεια προς τη Μεσσήνη αργότερα.
- Να εννοήσουν τον απώτερο στόχο των Λακεδαιμονίων και να προβληματιστούν σε θέματα τα οποία θίγει ο ρήτορας και αφορούν την ειρήνη καθώς και τη σχέση μεταξύ ηθικής/δικαίου αφενός και συμφέροντος αφετέρου για τους Αθηναίους.
- Να διαπιστώσουν την πολυδιάσταση, ρεαλιστική και οραματική πολιτική τοποθέτηση του Δημοσθένη στο ζήτημα που συζητείται.
- Να προσδιορίσουν τι κατορθώνει ο Δημοσθένης με τη χρήση των υποθετικών λόγων στο κείμενο.

2. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

2.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου (ανάπτυξης και σύντομης απάντησης)

1. Τι θεωρούν οι Αθηναίοι «δεινόν» και πόσο συμφωνεί με την άποψη αυτή ο Δημοσθένης;
2. Ποιες απόψεις σχετικά με την υποστήριξη ή μη των Αθηναίων προς τους συμμάχους εκφράζει ο Δημοσθένης; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με στοιχεία από το κείμενο.
3. α) *πρὸς οὓς παρεταττόμεθα*, β) *μεθ' ὧν τότε ἐκινδυνεύομεν*. Ποιους εννοεί στην πρώτη και ποιους στη δεύτερη περίπτωση ο Δημοσθένης;
4. Σε ποια περίπτωση δεν θα χρειαζόταν να δώσουν οι Αθηναίοι τη βοήθειά τους προς τους Μεγαλοπολίτες και γιατί;
5. Πώς προσπαθεί ο Δημοσθένης να δώσει μια ηθική διάσταση στην άποψή του για το συμφέρον της Αθήνας; Να απαντήσετε εντοπίζοντας και σχολιάζοντας σχετικά σημεία του κειμένου.
6. Ποιες απόψεις για την ειρήνη υιοθετεί στο κείμενο ο Δημοσθένης;
7. Ποια στάση των Αθηναίων θα θεωρούσε «καλλίονα» και «φιλανθρωποτέραν» ο ρήτορας;

8. Σε ποια υποθετική περίπτωση θα ήταν δυνατόν να συγκατατεθεί ο Δημοσθένης στο να μην εναντιωθούν οι Αθηναίοι στην κατάληψη της Μεγαλόπολης από τους Λακεδαιμονίους; Θεωρεί ηθική ή συμφέρουσα για τους Αθηναίους μια τέτοια ενδεχόμενη στάση τους; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
9. *ἀλλ' οὐδείς ἐρεῖ:* α) Σε ποιους αναφέρεται εδώ ο Δημοσθένης και τι θέλει να επισημάνει; β) Τι προβλέπει ή φοβάται ο Δημοσθένης για τη μελλοντική στάση των Λακεδαιμονίων απέναντι στη Μεσσήνη;
10. Ποιες είναι κατά τον Δημοσθένη οι πραγματικές προθέσεις των Λακεδαιμονίων;
11. Σε ποια περίπτωση θα βρίσκονταν σε πολύ δύσκολη θέση οι πολιτικοί αντίπαλοι του Δημοσθένη στο να συμβουλευθούν τους Αθηναίους και γιατί;
12. Κατά τον Δημοσθένη, ποιο αποτέλεσμα θα είχε μια ουδέτερη στάση των Αθηναίων στις βλέψεις των Λακεδαιμονίων κατά της Μεγαλόπολης;
13. α) Να προσδιορίσετε ποια σημασία αποδίδει ο Δημοσθένης στους όρκους και β) να τον χαρακτηρίσετε για το γεγονός αυτό.
14. Πώς θα αποδείξουν οι Αθηναίοι ότι το συμφέρον τους συνδυάζεται με το δίκαιο και όχι με το φόβο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
15. Για ποιους λόγους επιθυμεί ο Δημοσθένης να υποστηρίξουν οι Αθηναίοι τους Μεγαλοπολίτες;
16. Ποιες προτάσεις κάνει προς τους Αθηναίους αμέσως ή εμμέσως ο Δημοσθένης για τη στάση που πρέπει να τηρήσουν απέναντι στους Θηβαίους αφενός και τους Λακεδαιμονίους αφετέρου;
17. Να χαρακτηρίσετε τον Δημοσθένη από το απόσπασμα της ομιλίας του στις §§ 6-10 δικαιολογώντας τους χαρακτηρισμούς σας.
18. Πώς προσπαθεί να προκαλέσει τη συμπάθεια των Αθηναίων ο ρήτορας;
19. Να προσδιορίσετε τη λειτουργικότητα των υποθετικών προτάσεων στο κείμενο.
20. Από ποιες ηθικές αρχές νομίζετε ότι εμφορείται ο Δημοσθένης; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία από το κείμενο.

21. Ποια έμμεση αγωνία εκφράζει στο απόσπασμα ο Δημοσθένης; Ποιος είναι ο αντίπαλος που φοβάται περισσότερο και με ποιο τρόπο είναι δυνατόν να ισχυροποιηθεί;
22. Είναι εύστοχα τα επιχειρήματα του Δημοσθένη στις §§ 6-10 ή όχι; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
23. Πώς κρίνετε την πολιτική τοποθέτηση του Δημοσθένη στο ζήτημα που συζητείται; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

1.2. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. Υπήρχε, κατά τη γνώμη σας, αντίδραση από μια μερίδα Αθηναίων πολιτών στην πρόταση για βοήθεια προς τους Αρκάδες; Αν ναι, από ποια σημεία του κειμένου φαίνεται κάτι τέτοιο;
2. Νομίζετε ότι ο Δημοσθένης δείχνει ευαισθησία στα επιχειρήματα που χρησιμοποιούν οι πολιτικοί του αντίπαλοι; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας αφού προσδιορίσετε τα επιχειρήματα αυτά.
3. Ο Δημοσθένης προσπαθεί, κατά τη γνώμη σας, να συνδυάσει την επιχειρηματολογία του για το συμφέρον της πόλης του με ηθικές αρχές; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας με στοιχεία από το κείμενο.
4. Πιστεύετε ότι ενδιαφέρει τον Δημοσθένη η γνώμη των άλλων Ελλήνων για τους Αθηναίους ή όχι; Να αιτιολογήσετε την άποψή σας.
5. Θεωρείτε ότι ο Δημοσθένης στις §§6-10 λαμβάνει θέση ευνοϊκή είτε για τους Μεγαλοπολίτες είτε για τους Λακεδαιμονίους; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας με στοιχεία από το κείμενο.
6. Νομίζετε πως ο Δημοσθένης εξετάζει με διορατικότητα τα γεγονότα; Να αιτιολογήσετε με συντομία την απάντησή σας¹⁵.

---

¹⁵ Βλ. Παράρτημα, Κείμενο 8.

1.3. Ασκήσεις αντικειμενικού τύπου

1. Να σημειώσετε Χ στο αντίστοιχο τετράγωνο αν καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις ή περιόδους είναι ορθή ή εσφαλμένη:

Ο Δημοσθένης νομίζει ότι η προτεινόμενη υποστήριξη των Αθηναίων προς τους Μεγαλοπολίτες:

	Σωστό	Λάθος
α) θα προκαλέσει την αντίδραση των Θηβαίων	☐	☐
β) δεν θα συναντήσει την αντίδραση των Λακεδαιμονίων	☐	☐
γ) δεν θα ήταν αναγκαία, αν όλοι έλυναν ειρηνικά τα θέματα που τους απασχολούν	☐	☐
δ) θα δικαιολογούσε μια πιθανή μελλοντική παρέμβαση των Αθηναίων υπέρ των Μεσσηνίων	☐	☐
ε) θα διευκόλυνε τους Λακεδαιμονίους να καταλάβουν τη Μεσσήνη	☐	☐
στ) θα αποδείξει ότι οι Αθηναίοι εξακολουθούν να ενδιαφέρονται να διασφαλίζουν την ειρήνη	☐	☐
ζ) θα δείξει σε όλους ότι οι Αθηναίοι ενδιαφέρονται και για το δίκαιο (κι όχι μόνο για το συμφέρον τους)	☐	☐

1.4. Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και ελεύθερης ανάπτυξης

A. Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα της ορθής απάντησης.

Κατά τον Δημοσθένη οι Αθηναίοι θα φαίνονταν πιο σωστοί στις ενέργειές τους:

- α) εάν θα έκαναν πόλεμο μόνο για την υπεράσπιση των Μεσσηνίων αργότερα.
- β) εάν βοηθούσαν μόνο τους Μεγαλοπολίτες τώρα χωρίς να ενδιαφέρονται για την τύχη της Μεσσήνης αργότερα.
- γ) εάν βοηθούσαν και τους Μεγαλοπολίτες τώρα και τους Μεσσηνίους αργότερα.
- δ) εάν δεν εκδήλωναν καμιά αντίθεση στο να πραγματοποιήσουν οι Λακεδαιμόνιοι τις επιδιώξεις τους.

B. Να αιτιολογήσετε την επιλογή της ορθής απάντησης.

2. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να βρείτε λέξεις του κειμένου στις §§ 8-9 που έχουν ετυμολογική συγγένεια με τις ακόλουθες της νέας ελληνικής: *εισιτήριο, έπαινος, συνωμοσία, καλύτερα, μετάφραση, απόσταση, συμμετοχή, ντροπαλός, προσφορά, παροιμία, επιστημονικός*.
2. *εϋδηλός*: Να αντικαταστήσετε το *α'* συνθετικό διαδοχικά με καθένα από τα: *α-, προ- πασί-* και για κάθε λέξη που προκύπτει να σχηματίσετε στη νέα ελληνική από μία πρόταση ή φράση στην οποία να φαίνεται η σημασία της.
3. Να βρείτε στο κείμενο και να κατατάξετε στην αντίστοιχη στήλη του πίνακα τους ρηματικούς τύπους του κειμένου που έχουν τη σημασία των: *λέγω, νομίζω, αφήνω, γνωρίζω*¹⁶.

<i>λέγω</i>	<i>νομίζω</i>	<i>αφήνω</i>	<i>γνωρίζω</i>

4. Να βρείτε τα αντίθετα των λέξεων: *έπίστασθ' (-ε), καλλίονα, βεβαίαν, δίκαια*.
5. Να προσδιορίσετε τη διαφορά στη σημασία των λέξεων *έτερος* και *έταϊρος* και να γράψετε στη νέα ελληνική δύο ομόρριζες (απλές ή σύνθετες) της καθεμιάς¹⁷.
6. Να συνθέσετε το ρήμα *αίρέομαι/-οῦμαι* διαδοχικά με καθεμιά από τις προθέσεις *κατά, ανά, διά, από* και να γράψετε στη νέα ελληνική μια φράση ή πρόταση για κάθε σύνθετο ρήμα που προκύπτει στην οποία θα φαίνεται η σημασία του.

¹⁶ *Λέγω*: φήσομεν (§ 6), φασίν (§ 7), φρασάτω (§ 8), έρει (§ 9). *Νομίζω*: οἶωνται (§ 8). *Αφήνω*: έἴσαι (§ 8), προέσθαι (§ 8). *Γνωρίζω*: επίστασθ' (§ 8).

¹⁷ *έτερος*: ουδέτερος, ουδετερότητα, ετεροβαρής, ετερόδοξος, ετεροδημότης
έταϊρος: εταιρεία, συνεταιρισμός, συνεταιρός.

3. Παραδείγματα εργασιών για το σπίτι

1. Ποια σημασία είχαν οι όρκοι για τους αρχαίους Έλληνες; Ποιο ρόλο είχε η πίστη προς τους θεούς στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων; Να διατυπώσετε τις απόψεις σας συντάσσοντας ένα σύντομο δοκίμιο.
2. Να προσδιορίσετε τα ιστορικά γεγονότα στα οποία αναφέρεται ο Δημοσθένης στο κείμενο.
3. Να συντάξετε ένα κείμενο στο οποίο θα αναφέρεστε στη σχέση της Μεσσήνης με τη Σπάρτη, στις προσπάθειες της τελευταίας να απαλλαγεί από το σπαρτιατικό ζυγό καθώς και στη σύναψη συμμαχίας της Μεσσήνης με την Αθήνα.

Εύλιος αναθηματικός πίνακας
με παράσταση πομπής λατρευτών (540 π.Χ.)

§§ 11-13

Ενδεικτικοί διδακτικοί στόχοι

- Να παρουσιαστούν τα επιχειρήματα των αντιπάλων του Δημοσθένη καθώς και οι απόψεις του σχετικά με την ανάκτηση του Ωρωπού.
- Να προσδιορίσουν οι μαθητές τι θα μπορούσε (κατά τον Δημοσθένη) να θεωρηθεί ως αχαριστία των Λακεδαιμονίων απέναντι στους Αθηναίους.
- Να εννοήσουν ποια σημασία έχει για τους Αθηναίους η συμμαχία τους με τους Αρκάδες.
- Να αντιληφθούν την πυκνότητα του λόγου του Δημοσθένη.

1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

1.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου (ανάπτυξης και σύντομης απάντησης)

1. Ποιες προτάσεις διατυπώνουν προς τους Αθηναίους οι πολιτικοί αντίπαλοι του Δημοσθένη και με ποια επιχειρήματα τις αντικρούει ο ρήτορας;
2. Γιατί, κατά τον Δημοσθένη, δεν έχουν ηθικό δικαίωμα οι πολιτικοί του αντίπαλοι να προτείνουν να απορριφθεί το αίτημα των Αρκάδων;
3. Ποιες κατηγορίες διατυπώνει ο Δημοσθένης εναντίον των πολιτικών του αντιπάλων και με ποια επιχειρήματα;
4. *κάκιστοι πάντων ανθρώπων*. Σε ποιους αναφέρεται ο Δημοσθένης και σε ποια περίπτωση θα ίσχυαν κατά το ρήτορα οι χαρακτηρισμοί του αυτοί;
5. Ποια στάση των Λακεδαιμονίων απέναντι στους Αθηναίους θα θεωρούσε αχαριστία ο Δημοσθένης και γιατί;
6. Ποια είναι η πρόταση του Δημοσθένη και ποια των πολιτικών του αντιπάλων απέναντι στο αίτημα των Αρκάδων να λάβουν βοήθεια από τους Αθηναίους;

7. Ποιες απόψεις διατυπώνονται σχετικά με τις ενέργειες που πρέπει να κάνουν οι Αθηναίοι για την ανάκτηση του Ωρωπού¹⁸;
8. Στις §§ 11-12 να εντοπίσετε σημεία του κειμένου που εμφανίζουν πυκνότητα λόγου και να προσδιορίσετε το ρόλο που παίζουν τα απαρέμφατα, οι μετοχές και οι δευτερεύουσες προτάσεις, δίνοντας χαρακτηριστικά παραδείγματα από κάθε περίπτωση.

1.2. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. Κατά τον Δημοσθένη οι Αθηναίοι πολιτικοί αντίπαλοί του έχουν το ηθικό δικαίωμα να θέτουν τώρα θέμα ενδεχόμενης δυσμενούς στάσης των Λακεδαιμονίων απέναντι στους Αθηναίους; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με στοιχεία από το κείμενο.
2. *Μὰ τοὺς θεοὺς ἔγωγε οὐχ ὀρῶ*: Ο Δημοσθένης εμφανίζεται να προεξοφλεί μάλλον θετική αντίδραση των Λακεδαιμονίων απέναντι στους Αθηναίους στο θέμα του Ωρωπού. Κατά τη γνώμη σας το εννοεί αυτό ή το αναφέρει για δημιουργία συγκεκριμένων εντυπώσεων; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
3. Κατά τον Δημοσθένη οι αντίπαλοί του ρήτορες προκατέλαβαν την κρίση των Αθηναίων στο θέμα της βοήθειάς τους προς τους Λακεδαιμονίους αποκρύπτοντας ένα μέρος της αλήθειας; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με στοιχεία από το κείμενο.
4. Νομίζετε ότι ο Δημοσθένης κατηγορεί τους πολιτικούς του αντιπάλους ότι διαπράττουν και δεύτερο λάθος με όσα προτείνει τώρα; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
5. Προς ποιους στρέφει την κριτική του ο Δημοσθένης στο κείμενο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

---

¹⁸ Το θέμα της ανάκτησης ή όχι του Ωρωπού από τους Αθηναίους σχετίζεται (κατά τον Δημοσθένη) και με την πολιτική της Αθήνας απέναντι στη Θήβα για προσέγγιση των δύο πόλεων. Βλ. Παράρτημα, Κείμενα 6, 8. Το ίδιο απασχολεί τον Δημοσθένη και στον Περί Ειρήνης λόγο του (βλ. και Jaeger, *Δημοσθένης*, σσ. 192-195 και σ. 283 (υποσ. 20)).

1.3. Ασκήσεις αντικειμενικού τύπου

A. Να σημειώσετε X στο αντίστοιχο τετράγωνο αν θεωρείτε ορθή ή εσφαλμένη καθεμιά από τις ακόλουθες προτάσεις:

Ο Δημοσθένης αντικρούοντας τα επιχειρήματα των πολιτικών του αντιπάλων:

	Σωστό	Λάθος
α) επικρίνει τη στάση τους απέναντι στους Αρκάδες στο παρελθόν	☐	☐
β) αναφέρει ότι οι Αθηναίοι βοήθησαν τους Λακεδαιμονίους στο παρελθόν	☐	☐
γ) επικρίνει τους Αρκάδες γιατί ζήτησαν τη βοήθεια των Θηβαίων	☐	☐
δ) θεωρεί ως αχαριστία των Λακεδαιμονίων προς τους Αθηναίους αν οι Λακεδαιμόνιοι αντιταχτούν στο να βοηθήσουν οι Αθηναίοι τους Αρκάδες	☐	☐
ε) επισημαίνει ότι είναι δικαίωμα των Λακεδαιμονίων να εναντιωθούν στην ανάκτηση του Ωρωπού από τους Αθηναίους	☐	☐
στ) τονίζει ότι οι Λακεδαιμόνιοι είχαν βρεθεί σε έσχατο κίνδυνο στο παρελθόν.	☐	☐

1.4. Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και ελεύθερης ανάπτυξης

A. Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα της ορθής απάντησης.

Ο Δημοσθένης επισημαίνει στους Αθηναίους ότι:

- α) οι πολιτικοί του αντίπαλοι είναι αντίθετοι στην ανάκτηση του Ωρωπού από τους Αθηναίους.
- β) θεωρεί σφάλμα και καταλογίζει ευθύνη στους πολιτικούς του αντιπάλους για το ότι οι Αθηναίοι αρνήθηκαν τη βοήθειά τους στους Αρκάδες στο παρελθόν.
- γ) δεν θα οργιστεί κατά των Λακεδαιμονίων, αν αυτοί αρνηθούν να βοηθήσουν τους Αθηναίους στο ζήτημα του Ωρωπού.
- δ) οι Αρκάδες είχαν ζητήσει στο παρελθόν πρώτα τη βοήθεια των Θηβαίων και μετά τη βοήθεια των Αθηναίων.

B. Να αιτιολογήσετε την επιλογή της ορθής απάντησης.

2. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να γράψετε ένα συνώνυμο (στην αρχαία ή τη νέα ελληνική γλώσσα) για καθένα από τα εξής ρήματα: *κωλύω, κομίζω, ἔξεστι, ἔάω-ᾶ, προσήκει, φημί*.
1. Να εντοπίσετε στο κείμενο (§§ 11-12) λέξεις που έχουν ετυμολογική συγγένεια με τις παρακάτω: *απείθεια, άπιστος, συμμετοχή, ιδιοκτήτης, αποδοχή, απόπειρα, εγχείρηση*.
2. Να γράψετε τέσσερα παράγωγα ή ομόρριζα (απλά ή σύνθετα) των ρημάτων *πείθω* και *πειρώμαι*¹⁹.
3. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις χρησιμοποιώντας τύπους (απλούς ή σύνθετους) του ρήματος *κωλύω* (στην ενεργ. ή παθ. φωνή) ή με παράγωγο ή ομόρριζό του:
  - Συνελήφθη γιατί με την παράνομη στάθμευση του αυτοκινήτου του ..... (ρήμα παρατ.) τη συγκοινωνία.
  - Δήλωσε ότι έχει ..... (ουσ.) και δεν προσήλθε στη συνεδρίαση.
  - Δεν μπορεί να απαντήσει γιατί ..... (ρήμα ενεστ. παθ. φωνής) από το υπηρεσιακό απόρρητο.
  - Είχε ..... (επίθετο) βαθμολογική εξέλιξη μέχρι τον ανώτατο βαθμό.
  - Σκόπιμα ..... στην εργασία του για να αποκομίσει περισσότερα προσωπικά οφέλη.
Λεξιλόγιο (να γίνει η κατάλληλη προσαρμογή των λέξεων όπου χρειάζεται): *ακόλυτος, κώλυμα, κωλύω, παρακωλύω, κωλυσιεργώ.*
4. *κομίζομαι*: α) Ποια σημασία έχει η λέξη στο συγκεκριμένο κείμενο;
β) Να συμπληρώσετε τα κενά στις παρακάτω φράσεις με λέξεις παράγωγες ή ομόρριζες με το ρήμα «κομίζω» με τη σημασία που έχουν στα νέα ελληνικά ώστε να ολοκληρώνεται η σημασία τους²⁰:

¹⁹ Πειθώ, πίστι, πιστός, πεποίθηση, πιθανός, άπιστος, απίθανος, πείσμα κ.ά.
Πείραμα, πειραματικός, πείρα, απόπειρα κ.ά.

²⁰ Λεξιλόγιο: (Οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν από τις λέξεις που ακολουθούν και να κάνουν τις κατάλληλες προσαρμογές) *αποκομιδή, διακομίζω, ανακομιδή, διαμετακομιστικό, κόμιστρο, συγκομιδή, προσκομιδή, προσκομίζω.*

- Οι υποψήφιοι για τη θέση αυτή πρέπει να ..... τα απαραίτητα δικαιολογητικά.
- Για την καθαριότητα των πόλεων οι δήμοι έχουν τοποθετήσει ένα πλήθος από κάδους ..... των απορριμμάτων.
- Επειδή ο τραυματισμός του ήταν μάλλον σοβαρός, ... (παθ. αόρ.) σε εφημερεύον νοσοκομείο.
- Συχνά στην εκκλησία εορτάζεται η ..... των λειψάνων αγίων.
- Το εισιτήριο στα συγκοινωνιακά μέσα λέγεται αλλιώς και .....
- Στην εκκλησιαστική λατρεία η μεταφορά των Τιμίων Δώρων από την Πρόθεση στην Αγία Τράπεζα λέγεται .....²¹.
- Μια μορφή εμπορίου ονομάζεται «δια..... εμπόριο»²².

5. Παραδείγματα εργασιών για το σπίτι

1. Να προσδιορίσετε το ρόλο της εχθρότητας μεταξύ Αθηναίων και Θηβαίων στο θέμα της παροχής βοήθειας από τους πρώτους προς τους Μεγαλοπολίτες. Να απαντήσετε αφού συγκεντρώσετε σχετικές ιστορικές πληροφορίες.
2. Με τη βοήθεια των σχολίων του βιβλίου ή με πληροφορίες από βιβλία Ιστορίας να προσδιορίσετε τα ιστορικά γεγονότα εκείνα για τα οποία οι Αρκάδες και άλλοι Πελοποννήσιοι ζήτησαν και έλαβαν βοήθεια από τη Θήβα αφού προηγουμένως η Αθήνα τους είχε αρνηθεί.

²¹ «προσκομιδή»: Βλ. Γ. Μπαμπινιώτη, Λεξικό της Νέας Ελληνικής, Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα 1998 (βελτιωμένη επανεκτύπωση).

²² «διαμετακομιστικό εμπόριο»: «Η εισαγωγή εμπορευμάτων σε αποθήκες τελωνείου με σκοπό τη μελλοντική διοχέτευσή τους σε επιμέρους αγορές» (Λεξ. Μπαμπ.). «Η προσωρινή εν τινι τελωνείω αποθήκευσις εμπορευμάτων προς διαμετακόμισιν». (Λεξ. Δημητράκου). «διαμετακομίζω: Μεταφέρω τι από ενός τόπου εις άλλον διά τινος τοπικού σταθμού». (Λεξ. Δημητράκου)